

1.2. Методологічні підходи до організації мистецької діяльності у контексті становлення та розвитку факультету мистецтв

Передісторія створення факультету мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (далі ТНПУ ім. В. Гнатюка) сягає 80-х років ХХ століття, коли на факультеті підготовки вчителів початкових класів Тернопільського державного педагогічного інституту були започатковані додаткові спеціальності «Вчитель музики» і «Вчитель образотворчого мистецтва». Відкриття цих спеціальностей знаменувало, по суті, початок процесу самоідентифікації мистецької галузі у цьому навчальному закладі. Перші роки функціонування спеціальностей були важливі для визначення мети, завдань, змісту і форм організації мистецької діяльності у педагогічному вузі.

Утворення музично-педагогічного факультету (1993 р.) і формування нових концептуальних засад мистецької освіти відбувалися в умовах зміни соціально-політичної парадигми в Україні в 90-х роках минулого століття, яка суттєво позначилась на всьому спектрі соціально-культурного буття українського суспільства. Проголошення незалежності і початок національного відродження мало не тільки соціально-політичний, а й глибокий моральний зміст, що зумовило постановку стартових, а по суті, стратегічних завдань перед новоутвореним структурним підрозділом мистецької освіти, діяльність якого була спрямована на вимоги загальноосвітньої школи та культурно-просвітницькими й естетичними потребами навколишнього соціуму.

Стрімкі зміни, які відбулися в українському культурно-мистецькому просторі на межі століть, характеризувалися всіма ознаками епохи постмодернізму, що, так чи інакше, знайшло своє відображення у більшості мистецьких жанрів та естетиці у формі чисельної альтернативності ідей, концепцій, підходів.

Все це впливало на процес формування і характер мистецької діяльності викладачів та студентів факультету. Та, незважаючи на складність періоду епохальних перемін, глобальних трансформацій головною для нас була ідея поступу, руху вперед і це має підтвердження у конкретних досягненнях по всіх напрямках нашого становлення і розвитку.

Характер даного дослідження, яке висвітлює 25-літню мистецьку діяльність у ТНПУ ім. В. Гнатюка, дозволяє розглядати це явище як своєрідний культурний феномен, що має особливі ознаки, структуру, функціональність і виділяється тим самим в окремий науковий предмет.

Поняття «мистецька діяльність» розглядається нами як самостійна індивідуальна та колективна форми естетичної творчості, яка відбувається у різних видах мистецтва і спрямовується на створення художнього продукту, як довершеного результату мистецької діяльності.

Мистецьку діяльність у навчальному закладі необхідно трактувати як явище інтердисциплінарне, яке перебуває в інтеграційному зв'язку процесів навчання, виховання і практичної самореалізації студентів у конкретних творчих проектах (концертах, мистецьких програмах, художніх виставках, театральних виставах та інших формах діяльності). Ця інтерпретація охоплює два взаємозалежні освітні процеси – формування індивідуальної естетичної культури особистості, її ініціації (посвячення) у сфері мистецтва, а також як навчання та виховання через мистецтво, тобто поглиблення професійних творчих,

інтелектуальних, моральних, соціальних якостей особистості, завдяки практичній роботі із творами мистецтва, активізації емоційної складової та креативності у процесі участі у мистецькій художній діяльності.

На необхідності надання належної уваги емоційно-творчій складовій освітнього процесу та важливості формування у студентської молоді художньої освіченості як значущого компонента духовно-культурної цінності освіти вказували у своїх наукових дослідженнях відомі філософи і педагоги – В. Андрущенко, М. Бердяєв, Г. Ващенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, І. Ільїн, М. Каган, В. Кремень, Г. Шевченко; психологи – І. Бех, Л. Виготський, В. Роменець, С. Рубінштейн та ін.

Мистецька діяльність як окреме явище у наявних наукових дослідженнях висвітлена недостатньо. Найбільш ґрунтовний розгляд цієї проблеми здійснено у роботі російського академіка О. Новікова «Методология художественной деятельности» [23] та окремих статтях українських науковців О. Пономарьової, Л. Савчин, К. Станіславської, В. Шестаєв, В. Шульгіної.

Більш повно представлені дослідження з вивчення окремих аспектів музично-виконавської творчості, зокрема: специфіки концертно-просвітницької діяльності серед дітей та молоді (Д. Кабалевський, Б. Яворський); особливостей підготовки студентів до музично-просвітницької діяльності (Л. Безбородова, Є. Куришев, І. Полякова та ін.); підготовки студентів до художньо-естетичної діяльності (Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Щолокова).

Переходячи до розкриття методологічних підходів організації мистецької діяльності, насамперед, визначимо її структуру. Для початку необхідно зауважити, що у сьогоднішній психолого-педагогічній науці немає чітко визначеного підходу до поняття і структури мистецької діяльності. Однак, опираючись на положення, викладені у

наукових дослідженнях М. Кагана, О. Новікова, В. Шестака та ін., визначаємо загальну схему структури мистецької діяльності за її основними аспектами:

- формування у студентів художньо-естетичної компетенції;
- вибір форм, способів та засобів для реалізації процесу художнього освоєння дійсності;
- здійснення студентами відповідних видів творчої діяльності;
- презентація результатів мистецької діяльності та створення можливостей для поширення художньої продукції.

Мистецька діяльність розвиває комплексну здібність особистості до створення кінцевого художнього продукту (витвору мистецтва), який, у свою чергу, вдосконалює у виконавця такі здібності, як: здібність до художньо-образного освоєння світу, в якому з'єднуються воедино об'єкт, суб'єкт та ставлення до нього суб'єкта; здібність до створення художньої реальності: наочних, предметно-імітаційних та ін. образів; здібність користуватися мовою мистецтва, тобто образно моделювати світ та своє ставлення до нього, здібність втілювати його в реальному художньому матеріалі. Як продукти мистецької діяльності, художні твори, характеризуються, на думку А. Конєвої, своєю індивідуальністю, що проявляється на трьох рівнях їх існування:

- зовнішньо-матеріальному, який пов'язується з проблемою унікальності чи тиражованості мистецького твору, а також із проблемою його меж;
- семантичному, коли індивідуальність твору розглядається як індивідуальність його інтерпретації;
- духовно-змістовому, коли вона ототожнюється із індивідуальністю художнього образу, що стає «портретом» предмета чи явища [15].

Особливістю мистецької діяльності є те, що в ній зафіксовані всі види людської діяльності. За дослідженнями М. Кагана, визначаються: пізнавальна діяльність, за допомогою якої суб'єкт проникає до глибини об'єкта, вивчає його, не змінюючи; перетворювальна, спрямована на зміни об'єкта (ідеальні або реальні); ціннісно-орієнтаційна, що визначає значення об'єкта, як носія цінностей для суб'єкта, котрий співвідносить їх зі своїми ідеалами й намірами; комунікативна, що забезпечує спілкування людей, їхню взаємодію як подібних і рівних суб'єктів [13].

Методологічним принципом нашого дослідження мистецької діяльності став принцип історизму, згідно з яким вона вивчається у своєму закономірному розвитку, пов'язаному з конкретно-історичними умовами становлення факультету мистецтв. Цей принцип передбачає розгляд подій у їх спрямованості по вісі часу в нерозривній єдності таких його станів, як минуле, теперішнє й майбутнє. Виходячи з цієї закономірності, будь-яка діяльність теж має свою часову структуру – фази, стадії, етапи. Тому, доцільно розглянути методологічні підходи до організації мистецької діяльності на факультеті мистецтв ТНПУ ім. В. Гнатюка синхронно із основними етапами розвитку цього навчального підрозділу.

Першим етапом, на якому склалися всі необхідні передумови заснування нового факультету, стало відкриття у 1992 році спеціальності «Музика і світова художня культура». Набір студентів на цю спеціальність відбувався тоді ще на базі факультету підготовки вчителів початкових класів.

На цьому етапі визначалися основні методологічні підходи, які мали оновити зміст навчально-виховної діяльності у напрямку її духовної спрямованості і впливу національних культурних традицій на характер музично-

педагогічної освіти. На цій основі розроблялася власна концепція навчальної і мистецької діяльності.

Наступним важливим етапом у розвитку мистецької діяльності у ТНПУ ім. В. Гнатюка стало відкриття музично-педагогічного факультету (1993 р.) як самостійного, інституційно оформленого підрозділу музично-педагогічної освіти зі своєю структурою, змістом, сконцентрованим у навчальних планах і програмах, навчально-методичним забезпеченням процесу підготовки майбутніх учителів музики загальноосвітніх шкіл з метою формування їх музичної культури та педагогічної компетентності, що становить персональну, соціальну й державну цінність.

Завданнями цього періоду були: розробка наукового обґрунтування змісту навчальної, науково-дослідної та творчої роботи студентів, їхньої участі у фестивалях, конкурсах, олімпіадах; визначення форм концертно-виконавської та музично-просвітницької діяльності викладачів і студентів факультету; впровадження нових педагогічних концепцій та технологій у професійну підготовку майбутніх учителів музики та визначеність методологічних і методичних засад педагогічної практики; формування матеріальної бази та забезпечення діяльності факультету кадровим потенціалом.

Обґрунтування теоретико-методологічної основи розвитку факультету на цьому етапі вимагало застосування системного, історико-хронологічного, діяльнісного, культурологічного та персоніфікованого підходів. У своїй роботі ми керувались розробками наукових основ вищої професійно-педагогічної освіти в Україні (Л. Вовк, Н. Дем'яненко, М. Євтух, В. Кремінь, В. Луговий, О. Сухомлинська); дослідженнями з теорії і практики музично-педагогічної освіти сучасних науковців І. Гадалової, С. Горбенка, Л. Масол, О. Олексюк, А. Болгарського,

Б. Бриліна, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, Л. Хлебникової, Ю. Юцевича та ін.

Наступні роки педагогічної та науково-творчої праці колективу позначилися конкретними досягненнями у різних напрямках діяльності.

У творчій концертно-виконавській роботі: діяльність хорових колективів факультету (керівники – заслужені артисти України Є. Гунько, Б. Іваноньків, заслужений працівник культури України В. Семчишин, викладачі-хормейстери М. Іздепська-Новіцька, Г. Місько, А. Ороновський); інструментальні ансамблі та оркестри (оркестр українських народних інструментів – керівник З. Стельмащук; камерний оркестр – керівник заслужений артист України В. Феленчак; ансамбль бандуристів – керівники М. Євгенєва, заслужений артист України Д. Губ'як; естрадний оркестр – керівники заслужений діяч мистецтв України М. Кріль, О. Михайлюк; інструментальні ансамблі «Музики» та «Діксиленд» – керівник заслужений працівник культури України А. Баньковський; духовий оркестр – керівники Р. Плахцінський, М. Кушнірик); чоловічий вокальний квартет «Акорд» – керівник заслужений артист України Є. Гунько; жіноче вокальне тріо «Солов'ї Галичини» – керівник заслужений артист України Б. Іваноньків та ін. Всі названі колективи та окремі виконавці неодноразово ставали лауреатами виконавських конкурсів різного рівня.

У напрямі музично-просвітницької діяльності помітними стали культурно-мистецькі програми (науково-практична розробка В. Водяної), присвячені видатним постатям української культури і мистецтва: Тарасу Шевченку – «Володар у царстві духа», «Твій голос чую крізь століття», «Обніміться, брати мої!», «Омріяна Шевченком Україна» та ін.; Володимиру Гнатюку – «Допоки живе народна поезія – доти живе народ»; Соломії Крушельницькій

– «Спів, який гряде у вічність», «Лиш ті лишуються у пам'яті народній, хто жив для України і творив»; Володимирі Івасюку «Пісня буде поміж нас» (режисура і постановка Б. Водяного).

Значним духовно-мистецьким надбанням стали просвітницькі програми бандуристів, підготовлені М. Євгенєвою – «У звуках кобзи хай історія озветься», «Дзвени, бандуро!», «Колядуймо під срібний дзвін бандур», «Від гопака до танго», «У вінок пошани Кобзареві» та ін. Ансамбль бандуристів факультету був учасником і призером багатьох фестивалів кобзарського мистецтва, котрі проводилися за ініціативою викладачів фахових кафедр у різних містах України.

Цікавою знахідкою були студентські творчі роботи з музично-виконавських дисциплін (теоретико-методичне обґрунтування Б. Водяного), які згодом дійшли до дипломних творчих проектів у формі постановок музичних спектаклів, дитячих опер, тематичних мистецьких програм (постановки: музична вистава для дітей за п'єсою Марка Кропивницького «Івасик-Телесик», дитячі опери М. Лисенка «Коза-Дерева», «Зима і Весна», музичний спектакль у віршах за одноіменною казкою Лесі Українки «Біда навчить», музична вистава за твором Б. Стельмаха «Правдива пісня» та багато інших творчих робіт).

Подальший розвиток художніх колективів факультету, зростання їх виконавської майстерності, набуття учасниками концертно-сценічного досвіду приводить до якісно вищого рівня мистецької діяльності, який можна вважати новим **етапом репрезентації творчих здобутків** викладачів та студентів для широкого кола глядацьких аудиторій Тернополя, Тернопільської області, а згодом багатьох регіонів України і світу.

Початок реалізації цього етапу припадає на межу ХХ-ХХІ століть. Але перший повнометражний виїзний

концерт для небагатьох тоді колективів факультету (мішаний хор, струнний квартет, солісти-вокалісти і читці) відбувся у 1994 році у с. Зарваниця, на святому місці, яке щойно почало відроджуватися після страшних десятиліть комуністичних репресій і на якому з роками постане величний Марійський духовний центр. Важко сьогодні переоцінити значення цієї поїздки, бо для всіх її учасників це був не тільки концерт, а ще й якесь глибоко символічне освячення наших намірів і планів, всієї нашої діяльності. Пережите студентами та викладачами факультету відчуття Божого Благословення на мистецьку працю заради добра народу і Церкви, заради торжества найбільшої Заповіді Любові залишається з нами назавжди.

Важливо, щоб наші рефлексії у викладі цього фрагменту матеріалу сприйнялися читачами не як пафосні слова, а як цілком перевірене духовне твердження. Доказом цього є вся подальша мистецька діяльність факультету, спрямована на розвиток духовної культури особистості, на осмислення духовної проблематики, яка знайшла своє відображення у різних жанрах творчості – тематичні концертні програми і виставки; діяльність Молодіжного духовного театру «Воскресіння»; постійна участь багатьох хорових колективів і солістів у конкурсах духовної пісні; проведення Конкурсу авторської духовно-мистецької творчості дітей та молоді, організатором якого є науково-дослідна лабораторія «Духовного становлення творчої особистості» та багато інших мистецьких проєктів, навіть авторство проєкту Собору Зарваницької Матері Божої, яке належить викладачу кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання Михайлу Нетриб'яку, не є, мабуть, простою випадковістю. Духовний зв'язок з цим першим паломництвом можна простежити впродовж усієї нашої 25-літньої діяльності.

Презентація мистецьких здобутків викладачів та студентів факультету на міжнародному рівні вперше відбувається у 1999 році. Тріо бандуристок у складі Ірини Гальчак, Уляни П'юрко, Оксани Гатали (керівник та організатор поїздки М. Євгенєва) здобувають у різних номінаціях першу і другу премії на Міжнародному музичному конкурсі у м. Кельце (Польща). Цією успішною поїздкою розпочалася реалізація нової форми мистецької діяльності, яка спрямовувалася на пошук шляхів міжнародної співпраці факультету у галузі культури і мистецтва.

У наступних роках відбуваються концертні поїздки: чоловічого вокального квартету «Акорд», інструментального ансамблю та солістів (організатори Б. Водяний, Є. Гунько) на Міжнародний студентський музичний фестиваль у м. Бельфорт (Франція, 2000); студентського ансамблю пісні і танцю «Терноцвіт» (організатор Б. Водяний) на запрошення Дортмундського університету (Німеччина, 2002); концертні турне хорової та оркестрової груп Молодіжного духовного театру «Воскресіння» (керівник Б. Водяний; 2004–2005, Польща, Німеччина, Англія, Ірландія); дуету бандуристок (керівник М. Євгенєва) на Міжнародний музичний фестиваль «Балатон – Мистецтво – Молодість» у м. Балатонфюред (Угорщина, 2007) та ін.

Функціонування на різних рівнях означених форм мистецької діяльності, окрім безумовних успіхів та формування позитивного іміджу факультету, водночас створювало і низку проблемних ситуацій, ставило ряд питань, насамперед, у площині організації навчального процесу та знаходження компромісів між вивченням дисциплін фахового і загальноосвітнього циклів. Виникали труднощі під час розподілу студентів між різними колективами, які зумовлювались дефіцитом хороших виконавців певних музичних спеціалізацій.

Ці та інші проблеми, що виникли на цьому етапі, відчутно посилили потребу їх теоретичного аналізу, а також зміцнення основ самої методології організації мистецької діяльності. В результаті тривалого і складного пошуку ми прийшли до розуміння необхідності корелятивного використання аксіологічного, індивідуально-диференційованого та консолідаційного підходів, які б узгодили взаємодію всіх видів діяльності – навчальної, виховної, виконавської та забезпечили взаєморозуміння між усіма суб'єктами цього процесу на основі прийняття їх індивідуальної особистісної сутності та професійних здібностей і визначення ціннісних пріоритетів діяльності. Кожен із цих підходів, відзначаючись власною специфікою, водночас характеризується внутрішньою спорідненістю та спрямований до взаємодоповнення, взаємозумовленості і співіснування. Консолідована взаємодія запропонованих методологічних підходів визначає не підпорядковане поєднання компонентів різних видів діяльності, а паритетний аспект функціонально зумовленого їх буття.

Реорганізація музично-педагогічного факультету в Інститут мистецтв (2005 р.) стає новим **інтеграційним етапом** розвитку мистецької діяльності в ТНПУ ім. В. Гнатюка. Інтеграція мистецтв визначається як один з перспективних напрямів її реформування. В структурі Інституту мистецтв об'єдналися спеціальності «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Дизайн» та «Театральне мистецтво». Така співдружність мистецьких спеціальностей створювала передумови до формування якісно нового особливого творчого середовища, у якому могли зростати молоді таланти.

Проте, інтеграційні підходи до мистецької діяльності у перші роки функціонування Інституту мистецтв не знайшли своєї повної реалізації. Інтеграція відбулася тільки на структурно-організаційному рівні, а сама методологія

залишилася на певний час поза увагою і реальним втіленням.

Інтеграційні процеси за своєю природою явище багатоплощинне і достатньо складне. Їх впровадження та розвиток у різних видах діяльності зумовлюється певними чинниками: мотиваційними, концептуальними, функціональними, матеріальними, комунікативними, адміністративно-правовими та ін.

Першопричиною інтеграції найчастіше виступають концептуальні та мотиваційні чинники. Концептуальний чинник повною мірою залежить від розуміння виконавцем цілісної ідеї мистецького проекту, бачення його змісту, форми і кінцевого результату художнього продукту. Мотиваційні чинники відповідають на питання: «навіщо ми (не Я, а саме МИ) займаємося тією, чи іншою діяльністю?», «що ми з цього матимемо?» і т. п. Відповіді на ці питання є дуже важливими для організації процесу мистецької діяльності, бо у цій сфері зміщення мотиваційних акцентів, обов'язково видозмінює кінцевий художній продукт.

Інші чинники мають більше підпорядкований характер і забезпечують об'єктивну потребу в узгодженні на різних рівнях основних цілей та методів регулювання цілісним процесом реалізації конкретного мистецького проекту.

Інтеграційний підхід спрямований на постійне вдосконалення процесу будь-якої діяльності і покращення якості створюваного продукту. У нашому контексті, цей підхід являє собою креативне поєднання ключових компонентів розвитку мистецької діяльності: здобуття студентами художньо-естетичної компетенції; вибір форм та засобів для реалізації процесу розкриття художнього образу; здійснення відповідних видів творчої діяльності; презентація результатів. Інтеграційний підхід забезпечує безперервну взаємодію між цими компонентами.

Найбільш повно означений методологічний підхід знайшов своє втілення у формі тематичних концертів і мистецьких програм, постановок дипломних творчих робіт і сольних концертів магістрантів. Серед найбільш вдалих можна назвати: дипломні та магістерські творчі роботи – Олени Соленко «Торкнутися струною до душі», Юлії Чайковської «Буде жити пісня – житиме народ», Євгена Водяного «У каруселі музики і танцю», Марії Сергієвої «Великодня пісня лине в небеса» (керівник Б. Водяний); Олесі Тракало «Пісня буде поміж нас», Марії Стасишин «У чистих водах мелодій» (керівник А. Ороновський); Галини Майор «Сім нот, у кожній доля України» (керівник М. Євгенєва); Ірини Гембаровської «Єдина, найдорожча і свята» (керівник О. Буркацька); тематичні мистецькі програми студентів: Ольги Фаль «Травневі сни», Романа Коломійця «Сміємось, – значить не здаємось!» (керівник В. Водяна); дві програми за творчістю Ліни Костенко «Її душа чолом сягала неба», присвячена Марусі Чурай та «Дума про трьох братів неазовських» (керівник В. Водяна); «Квітка України», присвячена творчості Квітки Цісик (керівники Л. Ороновська, Д. Губяк), а також «Не мовчи. Говори піснею!» та «Дорогою Кузьми», присвячені творчості Кузьми Скрябіна, «Величний образ Соломії», до 145-ти річчя від Дня народження Соломії Крушельницької (керівник Л. Ороновська); мистецькі програми, присвячені фортепіанній творчості Сергія Борткевича «Весняна сецесія» та «Віденські зустрічі» (керівник Л. Проців); літературно-музична композиція «Цілую ніжно материнські руки» (керівник Н. Палій); літературно-музичні композиції, присвячені Богдану Лепкому, Степану Сапеляку, Ярославу Павуляку, Василю Ярмушу, Степану Аличу, Арсену Вікаруку, Богдану Кушнірику (керівник О. Смоляк) та багато інших робіт.

Особливе місце серед названих мистецьких проєктів займають Шевченківські програми. Одну із них сміло можна назвати основоположною у процесі розвитку ідеї інтеграційного підходу – «Володар у царстві Духа». Вперше поставлена ще у 1998 році на сцені міського палацу культури «Березіль» ім. Леся Курбаса як багатоплощинне різножанрове мистецьке дійство, у якому всі засоби, від втілення у акторській грі головних образів – Шевченка та його Долі, інсценізованого читання поезій, театральних мізансцен та тематичних концертних номерів, до всіх елементів оформлення сцени та атрибутики, були підпорядковані розкриттю художньої ідеї мистецької програми.

Постановки Шевченківських тематичних програм впродовж двох десятиліть сформували міцну духовну традицію вшанування в університеті геніального Поета, українського слова, музики, творів живопису, всіх непроминаючих духовно-культурних цінностей, як умови нашого майбутнього існування.

Внаслідок прийняття нового Закону «Про вищу освіту» у 2014 році та проведенням ряду заходів щодо оптимізації освітньої діяльності основних структурних підрозділів університету Інститут мистецтв був реорганізований у факультет мистецтв. Напрями підготовки фахівців за окремими мистецькими спеціальностями забезпечувалися профільними випусковими кафедрами.

Нові обставини, які зумовлювались швидкими змінами в економіці, політиці, соціокультурному просторі, вимагали ретельного аналізу та осмислення і у разі потреби коригування методологічних підходів до організації нашої роботи.

Варто зауважити, що саме у цей період всі процеси життєдіяльності суспільства ускладнилися величезними потрясіннями внаслідок переживання російської агресії на

Сході України і анексії Криму. Перед мистецтвом постало надважливе завдання – допомогти людям хоча б на емоційному рівні зрозуміти, що відбувається, скріпити дух, знайти у собі сили, щоб перемогти у цій боротьбі. «Мистецтво оперує не інформацією, а емоціями. А вони часом правдивіші за будь-яку інформацію», – каже режисер та автор мотиваційних плакатів для війська Андрій Приймаченко [21].

Тому мистецькі колективи факультету відгукнулися своєю творчістю на загальнонаціональний біль і тривогу, оспівуючи тих, «хто змушений воювати там, на Сході не з ненависті до ворога, а з любові до свого рідного народу» – цитую священника, який сказав ці слова на проповіді, повернувшись із зони бойових дій.

У репертуарах багатьох колективів з'явилися новотвори, народжені духом боротьби за свободу і незалежність нашої держави: авторський цикл пісень студентки факультету, співачки, волонтера і громадського діяча Уляни Білик «Боротьба гідності», «Небо падає», «АТО», «За життя» та ін.; мистецька композиція «Україна» у постановці Лауреатів Всеукраїнських конкурсів танцювального ансамблю «Веснянка» ТНПУ, хореографічної студії «Писанка» та підготовчої групи театру-студії «Воскресіння» (керівники – Л. Щур, В. Водяна); тематична концертна програма «Герої не вмирають» (керівник Л. Ороновська); поезії студента-актора Романа Фестриги; героїко-патріотична тема наскрізно звучить на всіх університетських концертах та сольних програмах учасників студентського пісенного фестивалю-конкурсу «Окрилені піснею».

Факультет мистецтв продовжує свою діяльність в умовах мінливого політико-економічного та соціокультурного простору, сповненого ризиків і викликів. Все це потребує безупинного процесу адаптації до нових реалій, пошуку можливостей та способів розв'язання назрілих проблем.

Тому, на сьогоднішньому етапі надзвичайно важливо знайти такі методологічні підходи до діяльності, щоб усі труднощі, які виникають у її різних сегментах можна було перетворити у поштовх до позитивних системних зрушень. Це подібно до трактування у філософії негативної дії, що опосередковано викликає позитивну протидію.

На сучасному етапі розвитку новим методологічним механізмом оптимального управління педагогічними системами та видами діяльності стає синергетичний підхід, в основі якого закладена енергія сумісної дії. У сфері соціокультурної діяльності за допомогою цього підходу обґрунтовується теорія і практика забезпечення оптимальної взаємодії людей при вирішенні різних життєвих проблем. Синергетичний, як і системний підхід є міждисциплінарним, оскільки передусім орієнтований на те, щоб виявити закономірності становлення і самоорганізації складних систем, незалежно від конкретної природи складових їх компонентів.

Мистецька діяльність у структурі факультету мистецтв є складною відкритою самоорганізованою системою, яка знаходиться під впливом великої кількості зовнішніх і внутрішніх чинників і тому її дослідження в умовах сьогодення можливе тільки на основі синергетичного підходу, через пошук релевантної інформації, яка дає змогу побачити цілісність і взаємообумовленість зв'язків системи. Серед факторів, які мають цілісний вплив і спричиняють нелінійність розвитку даного об'єкту дослідження виділяємо:

- запити соціального середовища, зокрема, коливання попиту на фахівців мистецьких спеціальностей, що впливає на фахову визначеність випускників шкіл та мистецьких навчальних закладів 1-2 рівня акредитації;

- стан визначеності (або невизначеності) перспектив працевлаштування та фінансового забезпечення

випускників факультету, що є чинником вмотивованості до якісного оволодіння професійним мистецьким рівнем;

– змінність освітньої парадигми щодо мистецьких спеціальностей, яка впливає на визначення певного відсотку відведеної частки нормативного часу для мистецької діяльності у навчальному процесі;

– динамічні зміни у філософії та стилістиці сучасного мистецтва, які відображаються на мистецьких смаках, культурному рівні молоді, зокрема, абітурієнтів та студентів і зумовлюють кореляцію змісту та форм мистецької діяльності на факультеті;

– художньо-виконавський рівень підготовки абітурієнтів, які вступають на факультет мистецтв і далі, вже як студенти визначають певний потенціал і якісний рівень мистецької діяльності;

– можливість матеріального забезпечення функціонування мистецької діяльності (технічне обладнання, атрибутика, інструменти, сценічний одяг та ін.) на різних часових етапах;

– результативність пошуку нових форм мистецької діяльності в умовах ринкових відносин і домінуючого впливу шоу-бізнесу.

Наведені фактори є зовнішніми чинниками, але існують не менш потужні внутрішні чинники, які впливають на напрям нелінійного розвитку мистецької діяльності на факультеті. Серед них: кадрове забезпечення та зміни, які відбуваються у цьому процесі, зокрема на керівних посадах, що у більшості випадків зумовлює корекцію вектору руху мистецької діяльності; міжособистісні стосунки, які визначають здатність до консолідованої творчої співпраці; рівні мотиваційно-ціннісної готовності студентів до результативної роботи у художніх колективах та ін.

Тому, моделювання прогнозів щодо розвитку означеного об'єкту дослідження може виявитися помилковим, бо навіть

при невеликій зміні будь-якого з факторів впливу на дану систему можуть відбуватися значні її трансформації. Беручи принципом моделювання мистецької діяльності на факультеті саме синергетичний підхід, ми можемо створювати нові моделі цієї художньо-творчої системи, не ставлячи перед собою завдання окреслити напрям її руху у майбутньому, а лише запропонували варіанти удосконалення цього процесу в якихось окремих сегментах, наприклад, шляхом управлінських дій і прийняття певних нормативних рішень.

Загалом синергетичний підхід у сфері підготовки фахівців мистецьких спеціальностей зумовлює необхідність переорієнтації всього освітнього процесу у площину мистецької діяльності, яка повинна мати пріоритетне і системоутворююче значення. І в цьому не тільки для вирішення питання фахової підготовки спеціалістів мистецької галузі. Це водночас можливість ефективного впровадження культурно-мистецьких цінностей, творчих досягнень у національний і світовий соціокультурний простір з метою досягнення гармонічної, духовної світобудови, яку людина покликана закласти саме через мистецьку діяльність. За думкою філософа В. Соловйова «Матеріальне буття може бути введено в моральний порядок тільки через своє просвітлення, одухотворення, тобто тільки у формі краси. Краса потрібна для виповнення добра в матеріальному світі, бо тільки нею прояснюється і приборкується недобра тьма цього світу» [29, 76].

У наступних розділах нашого дослідження подаємо розгляд мистецької діяльності як складної системи, що має свою структуру, визначені цілі, функції, взаємопов'язані підсистеми, де інструментом синергетичного аналізу, аттрактором (англ. *attract* – притягати) – коли до множини точок у фазовому просторі збігаються фазові траєкторії дисипативної системи) виступатиме мистецький продукт, створюваний на факультеті за період 25-ти річного функціонування.